

Asia: Asia VN/32496/2021

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kilpailulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausuntopyyntö VN/32496/2021

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Etlalta lausuntoa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta. Ehdotetussa lakiluonnoksessa yrityskauppojen ilmoituskynnystä muutettaisiin siten, että jatkossa KKV:n tutkittavaksi tulisivat kaikki yrityskaupat, joiden osapuolten yhteenlaskettu Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 100 miljoonaa euroa ja vähintään kahden osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 10 miljoonaa euroa. Ehdotettu kilpailulain muutos ei sisällä KKV:n ehdotusta lisätä lakiin otto-oikeus eli tarjota kilpailuviranomaiselle mahdollisuus ottaa tutkittavaksi myös liikevaihtorajojen kynnysarvot alittavia yrityskauppoja.

Yrityskauppojen ilmoituskynnystä laskeva esitys kilpailulain muutoksesta on oikeansuuntainen. KKV:n selvityksen mukaan nykyisellään ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jää yrityskauppoja, joista seuraa markkinoiden haitallista keskittymistä ja haittaa kuluttajille. Lakimuutoksen arvioidaan ehkäisevän noin neljä kilpailulle haitallista yrityskauppaa vuosittain, ja lisäävän kuluttajahyötyä arviolta 50 miljoonaa euroa vuodessa ylittäen selvästi lakimuutokset arvioidut hallinnolliset kustannukset yrityksille ja viranomaisille. Lisäksi kilpailullisten markkinoiden säilyttäminen usealla toimialalla todennäköisesti edesauttaa tuottavuuden kasvua.

Ehdotettu kilpailulain muutos ei kuitenkaan tarjoa kilpailuviranomaiselle riittäviä valtuuksia puuttua kilpailulle haitallisiin yrityskauppoihin. Otto-oikeuden jättäminen lakimuutoksen ulkopuolelle heikentää kilpailuviranomaisen mahdollisuuksia puuttua liikevaihdoltaan pienempiin, kilpailulle

haitallisiin kynnsarvot alittaviin yrityskauppoihin. Kilpailulain muutos ei myöskään huomioi digitaalisten markkinoiden erityispiirteitä ja näiden ominaisuuksien vaikutusta yrityskauppojen kilpailuvaikutuksiin. Erityisesti digitaalisilla markkinoilla ja nuorten yritysten kohdalla liikevaihto ei useinkaan ole hyvä mittari yrityksen kilpailupotentiaalille ja (tulevalle) markkina-arvolle. Euroopan fragmentoituneilla markkinoilla yritykset skaalautuvat tyyppillisesti hitaammin kuin Yhdysvalloissa tehden pienistä ja nuorista teknologiayrityksistä helppoja ostokohteita.

Taloustieteellisessä kirjallisuudessa on tunnistettu kilpailun kannalta erityisen ongelmalliseksi suurten teknologiayritysten yritysostot, joiden tavoitteena on eliminoida (potentiaaliset) tulevaisuuden kilpailijat tappamalla niiden innovatiiviset t&k-hankkeet jo ennen kuin niiden uudet tuotteet tulevat markkinoille (kts. esim. Cunningham ym., 2020). Yrityskaupan jälkeen ostaja lopettaa kilpailevan tuotekehitysprojektin ja kerää markkinoilta monopolivoitot omasta tuotteestaan. Tällaisia yritysostoja, joilla yritys estää mahdollisen tulevan kilpailun ja oman tuotteensa syrjäytymisen markkinoilta kutsutaan tappajaostoiksi tai killer acquisition -yritysostoiksi. Lisäksi teknologiajättien yritysostot voivat luoda ns. kuolemanlaakson (engl. kill zone) markkinoille tuleville yrityksille: uusien yritysten odotettujen tuottojen lasku vähentää sijoittajien halukkuutta investoida uusiin teknologiayrityksiin ja niiden markkinoille tuloa (Kamepalli ym., 2020).

Pieniin, innovatiivisiin yrityksiin kohdistuvat yritysostot voivat vähentää merkittävästi kilpailua innovaatioilla sekä uusien kuluttajahyötyä lisäävien kilpailullisten markkinoiden kehittymistä. Pitkän aikavälin negatiiviset vaikutukset kuluttajien hyvinvointiin voivat olla huomattavia.

Otto-oikeuden käyttöönottoa olisi syytä harkita uudelleen, ja lisäksi miettiä vaihtoehtoisia tapoja kohdentaa yrityskauppavalvontaa potentiaalisesti kilpailulle haitallisiin pienten innovatiivisten yritysten ostoihin. Yrityksen suuri myyntihinta suhteessa sen liikevaihtoon on eräs mahdollinen merkki siitä, että ostokohde on merkittävä kilpailullinen uhka ostajalle ja että yrityskaupan toteutuminen vähentää kilpailua huomattavasti. Esimerkiksi käyttämällä kauppahintaan, ja mahdollisesti myös ostajan kokoon, perustuvia kynnsarvoja liikevaihdon lisäksi yrityskauppojen ilmoituskynnysten määrittelyssä olisi mahdollista saada tällaisia potentiaalisesti kilpailullisesti haitallisia yrityskauppoja valvonnan piiriin. Tällaiset otto-oikeuden lisärajaukset myös selkeyttäisivät yrityskauppavalvonnan kohdentumista ja vähentäisivät epävarmuutta yrityskauppoja suunnittelevien yritysten osalta.

Heli Koski

Tutkimusjohtaja

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Koski Heli
ETLA, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos